

Mål C-604/20**Sammanfattning av begäran om förhandsavgörande enligt artikel 98.1 i domstolens rättegångsregler****Datum för ingivande:**

16 november 2020

Domstol som begär förhandsavgörande:

Bundesarbeitsgericht (Tyskland)

Datum för beslutet att begära förhandsavgörande:

24 juni 2020

Svarande i första och andra instans, tillika klagande i sista instans:

ROI Land Investments Ltd.

Kärande i första instans, tillika klagande i andra instans och motpart i sista instans:

FD

Saken i det nationella målet

Domstols internationella behörighet, fastställelse av tillämplig nationell lagstiftning

Syfte med och rättslig grund för begäran om förhandsavgörande

Tolkning av unionsrätten, artikel 267 FEUF

Frågor som har hänskjutits för förhandsavgörande

1. Ska artikel 6.1 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1215/2012 av den 12 december 2012 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område (nedan kallad förordning nr 1215/2012), jämförd med artikel 21.2 och 1 b i) i samma förordning, tolkas på så sätt att en arbetstagare, vid domstolen för den ort där eller varifrån arbetstagaren vanligtvis utför eller senast utförde

- sitt arbete, kan väcka talan mot en juridisk person som inte är dennes arbetsgivare och som inte har hemvist i en medlemsstat i den mening som avses i artikel 63.1 i förordning nr 1215/2012, men som på grundval av ett stödbrev direkt ansvarar gentemot arbetstagaren för anspråk som härrör från ett anställningsavtal med tredje man, om anställningsavtalet med tredje man inte hade kommit till stånd utan stödbrevet?
2. Ska artikel 6.1 i förordning nr 1215/2012 tolkas på så sätt att förbehållet i artikel 21.2 i förordningen innebär att det inte är möjligt att tillämpa en behörighetsregel i en medlemsstats nationella rätt, vilken gör det möjligt för arbetstagaren att, vid domstolen för den ort där arbetstagaren vanligtvis utför sitt arbete, väcka talan mot en juridisk person som under sådana omständigheter som beskrivs i den första frågan direkt ansvarar för anspråk som härrör från ett anställningsavtal med tredje man i egenskap av arbetsgivarens ”rättsliga efterträdare”, om en sådan behörighet inte föreskrivs enligt artikel 21.2 i i förordning nr 1215/2012 , jämförd med artikel 21.1 b i samma förordning?
 3. För det fall att den första frågan besvaras nekande och den andra frågan besvaras jakande:
 - a) Ska artikel 17.1 i förordning nr 1215/2012 tolkas på så sätt att begreppet yrkesverksamhet omfattar avlönat arbete inom ramen för ett anställningsförhållande?
 - b) För det fall att föregående delfråga besvaras jakande behöver den hänskjutande domstolen även få klarhet i huruvida artikel 17.1 i förordning nr 1215/2012 ska tolkas på så sätt att ett stödbrev på grundval av vilket en juridisk person är direkt ansvarig för en arbetstages anspråk som härrör från ett anställningsavtal med tredje man utgör ett avtal som arbetstagaren har ingått för ett ändamål som kan anses höra till dennes yrkesverksamhet?
 4. För det fall att det framgår av svaret på de föregående frågorna att den hänskjutande domstolen har internationell behörighet att avgöra målet:
 - a) Ska artikel 6.1 i 593/2008 i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 593/2008 av den 17 juni 2008 om tillämplig lag för avtalsförpliktelser (Rom I) (nedan kallad Rom I-förordningen) tolkas på så sätt att begreppet näringsverksamhet omfattar avlönat arbete inom ramen för ett anställningsförhållande?
 - b) För det fall att föregående delfråga ska besvaras jakande behöver den hänskjutande domstolen även få klarhet i huruvida artikel 6.1 i Rom I-förordningen ska tolkas på så sätt att ett stödbrev på grundval av vilken en juridisk person direkt ansvarar gentemot en arbetstages för anspråk som härrör från ett anställningsavtal med tredje man utgör ett avtal

som arbetstagaren ingått för ett ändamål som kan anses höra till dennes näringsverksamhet?

Anförda unionsbestämmelser

Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1215/2012 av den 12 december 2012 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område (EUT L 351, 2012, s. 1, nedan kallad förordning nr 1215/2012), i synnerhet artiklarna 17, 18, 20 och 21

Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 593/2008 av den 17 juni 2008 om tillämplig lag för avtalsförpliktelser (Rom I) (EUT L 177, 2008, s. 6, nedan kallad Rom I-förordningen), i synnerhet artikel 6

Anförda nationella bestämmelser

Arbeitsgerichtsgesetz (lagen om arbetsdomstolar) (nedan kallad ArbGG), i synnerhet 3 och 48 §§

Kortfattad redogörelse för de faktiska omständigheterna och förfarandet i det nationella målet

- 1 Svaranden i första instans, ROI Land Investments Ltd. (nedan kallat ROI Land Investments), är ett bolag som bedriver verksamhet i fastighetssektorn. Bolagets huvudkontor är beläget i Kanada. Käranden i första instans, FD, som har hemvist i Tyskland, arbetade sedan slutet av september 2015 för ROI Land Investments på grundval av ett "Service agreement" (tjänsteavtal) som "Deputy Vice President Investors Relations" och hade som huvudsaklig arbetsuppgift att värva investerare för ROI Land Investments fastighetsverksamhet. Då parterna ansåg att det förelåg osäkerhet avseende FD:s anställningsform beslutade de att "överföra" avtalsförhållandet till ett nytt schweiziskt bolag som skulle bildas. I mitten av november 2015 avtalade parterna att det "Service agreement" som ingåtts skulle sägas upp med retroaktiv verkan. FD angav i en skrivelse att han undertecknade avtalet under förutsättning att ett likvärdigt avtal avseende företagsledning för det schweiziska bolaget som skulle bildas ingicks.
- 2 Den 14 januari 2016 bildade ROI Land Investments ett dotterbolag enligt schweizisk rätt, R Swiss AG (nedan kalla R Swiss). Den 12 februari 2016 ingick FD ett skriftligt anställningsavtal med R Swiss avseende anställning som verkställande direktör för bolaget. Enligt detta avtal skulle FD erhålla en tillträdespremie på 170 000 amerikanska dollar (USD) och en månadslön på 42 500 USD. Avsikten med tillträdespremien var att utge ersättning som FD hade rätt till för fyra månaders arbete.

- 3 Samma dag, den 12 februari 2016, ingick parterna ett ”patron agreement” (nedan kallat stödbrev). I denna anges följande:

”1 §

R har bildat ett dotterbolag, R Swiss AG[,] för försäljningen i Europa. Den verkställande direktören är den ledande befattningshavaren för detta bolag. I överensstämmelse med detta försäkrar R följande:

2 §

R har det övergripande ansvaret för att fullgörandet av de skyldigheter som följer av avtalen som R Swiss AG ingått med anledning av samarbetet mellan R Swiss AG:s verkställande direktör och R Swiss AG.”

- 4 Den 1 april 2016 ingick FD och R Swiss ett nytt anställningsavtal som ersatte det tidigare avtalet och i vilket de avtalade betalning av en tillträdespremie på 255 000 USD till avtalsvillkor som i övriga delar i huvudsak var identiska. I likhet med det föregående anställningsavtalet skulle schweizisk rätt tillämpas även på detta avtal.
- 5 Den 11 juli 2016 sade R Swiss upp FD:s anställningsavtal
- 6 Genom dom av den 2 november 2016 fastställde Arbeitsgericht Stuttgart (Tyskland) att denna uppsägning var ogiltig och förpliktade R Swiss att till FD utbetala tillträdespremien på 255 000 USD och ytterligare 212 500 USD i lön för månaderna april till augusti 2016. Trots att domen vunnit laga kraft fullgjorde R Swiss inte betalning.
- 7 I början av mars 2017 inleddes ett konkursförfarande enligt schweizisk rätt avseende R Swiss. I början av maj 2017 inställdes konkursförfarandet då bolaget saknade tillgångar.
- 8 I målet vid den nationella domstolen har FD med åberopande av stödbrevet krävt att ROI Land Investments ska betala de belopp som R Swiss förpliktades betala genom ovannämnda dom från Arbeitsgericht Stuttgart. Dessutom har FD krävt betalning av ytterligare obetalda löneanspråk som härrör från anställningsförhållandet med R Swiss för tiden från september 2016 till november 2017 till ett sammanlagt belopp på 595 000 USD.
- 9 Talan ogillades i första instans med motiveringen att de tyska domstolarna saknar internationell behörighet. Appellationsdomstolen ansåg däremot att de tyska arbetsdomstolarna är behöriga och biföll talan. ROI Land Investments har genom överklagandet till den hänskjutande domstolen begärt att avgörandet i första instans ska fastställas.

Kortfattad redogörelse för skälen till att förhandsavgörande begärs

- 10 Utgången av ROI Land Investments överklagande beror på huruvida de tyska domstolarna har internationell behörighet. Denna behörighet kan grundas, för det första, på artikel 21.2 jämförd med artikel 21.1 b i) i förordning nr 1215/2012 (fråga 1), för det andra, på 48 § stycke 1a jämförd med 3 § ArbGG, dock med förbehåll för att det är oklart huruvida denna nationella bestämmelse är tillämplig (fråga 2), och, för det tredje, på artikel 18.1 i förordning nr 1215/2012, för det fall att FD ska anses vara en konsument i den mening som avses i denna bestämmelse (fråga 3). För det fall att de tyska domstolarna faktiskt är behöriga aktualiseras dessutom frågan vilket lands lagstiftning som ska tillämpas på stödbrevet (fråga 4).

Fråga 1

- 11 Enligt artikel 66.1 i förordning nr 1215/2012 är förordningen tillämplig i tidsmässigt hänseende, då talan väcktes i mars 2017 och således efter den 10 januari 2015. Det framgår även av artikel 1.1 första meningen i nämnda förordning att talan även omfattas av dess materiella tillämpningsområde.
- 12 Kravet på internationell anknytning för tillämpningen av förordning nr 1215/2012 är uppfyllt, eftersom ROI Land Investments är ett utländskt bolag som inte har hemvist inom landet. Appellationsdomstolen har konstaterat att bolagets huvudkontor i den mening som avses i artikel 63.1 b i förordning nr 1215/2012 är beläget i Kanada. Dessutom är parterna eniga om att även bolagets stadgeenliga säte i den mening som avses i artikel 63.1 a i förordning nr 1215/2012 är beläget i Kanada.
- 13 Eftersom ROI Land Investments inte har hemvist i en medlemsstat grundas de tyska domstolarnas internationella behörighet på artikel 6.1 i förordning nr 1215/2012. Enligt nämnda bestämmelse fastställs denna behörighet i enlighet med medlemsstaternas lagstiftning om inte annat följer av vissa behörighetsbestämmelser i förordningen. Artikel 6.2 saknar betydelse i förevarande mål, eftersom de tyska behörighetsreglerna inte gör någon åtskillnad beroende på medborgarskap.
- 14 Det föreligger inte någon exklusiv behörighet enligt artiklarna 24 och 25 i förordning nr 1215/2012. Inte heller artikel 26 i nämnda förordning är tillämplig, eftersom ROI Land Investments i alla instanser har vidhållit att de tyska domstolarna saknar behörighet.
- 15 Eventuellt aktualiseras en behörighet enligt artikel 21.2 jämförd med artikel 21.1 b i) i förordning nr 1215/2012. I detta avseende behöver det klargöras huruvida nämnda bestämmelser är tillämpliga även när svaranden – som i förevarande fall – visserligen inte själv är arbetsgivare, men på grundval av ett stödbrev ansvarar för anspråk som härrör från ett anställningsavtal och riktas mot arbetsgivaren och anställningsavtalet inte skulle ha kommit till stånd utan stödbrevet.

- 16 Den hänskjutande domstolen anser att anställningsavtalet mellan FD och R Swiss utgör ett anställningsavtal i den mening som avses i kapitel II avsnitt 5 ("Behörighet vid tvister om anställningsavtal") i förordning nr 1215/2012. Anspråk som härrör från detta anställningsavtal utgör emellertid endast indirekt en del av saken i det nationella förfarandet. De anspråk som FD har gjort gällande mot ROI Land Investments grundas på stödbrevet av den 12 februari 2016.
- 17 Enligt 2 § i stödbrevet har ROI Land Investments övertagit "det övergripande ansvaret för att fullgöra skyldigheter som följer av avtalen" som FD ingått med R Swiss avseende hans anställning som bolagets verkställande direktör. Den hänskjutande domstolen tolkar detta avtal på så sätt att ROI Land Investments med juridiskt bindande verkan har åtagit sig en skyldighet att ställa tillräckliga tillgångar till R Swiss förfogande för att bolaget faktiskt ska kunna fullgöra sina ekonomiska skyldigheter gentemot FD. I förevarande mål innebär stödbrevet således endast skyldigheter för den ena parten och kan jämföras med ett borgensåtagande eller en garanti. Stödbrevet innebär åtminstone för det fall att bolaget för vilket stödbrevet har gjorts hamnar på obestånd – vilket har skett, då R Swiss har gått i konkurs – att ROI Land Investments är skyldigt att täcka försträmnda bolags skulder, såvitt dessa avser anspråk som FD kan göra gällande, utan att det är nödvändigt att dessförinnan utan framgång begära betalning av R Swiss.
- 18 ROI Land Investments har emellertid inte inträtt som rättslig efterträdare för R Swiss i dess egenskap av arbetsgivare. Även om ROI Land Investments var moderbolag till R Swiss hade försträmnda bolag ingen arbetsledningsrätt i förhållande till FD.
- 19 Domstolen har hittills inte uttalat sig med avseende på huruvida artikel 21.2 i förordning nr 1215/2012 är tillämpligt i ett sådant fall. Svaret på denna fråga är inte så uppenbart att det inte finns utrymme för något rimligt tvivel.
- 20 I en del av tysk doktrin uttrycks uppfattningen att det mellan parterna till ett anställningsavtal inte finns några andra domstolar som är behöriga än de som uttryckligen anges i artiklarna 20–23 i förordning nr 1215/2012. Det finns dock andra författare som anser att det inte på förhand kan uteslutas att dessa bestämmelser kan tillämpas även när en talan väcks mot tredje man för att göra gällande anspråk som härrör från ett anställningsförhållande.

Fråga 2

- 21 Den hänskjutande domstolen anser att det följer av nationell rätt att de tyska domstolarna har internationell behörighet. En arbetsdomstols territoriella behörighet framgår av 48 § stycke 1a jämförd med 3 § ArbGG, enligt vilken den domstol i vars distrikt arbetstagaren vanligtvis utför sitt arbete är behörig, även för det fall att talan inte riktas mot arbetsgivaren utan mot dennes rättsliga efterträdare. Begreppet rättslig efterträdare ska enligt den hänskjutande domstolens rättspraxis ges en vidsträckt tolkning och omfattar även ett fall då

ansvar härleds från ett stödbrev som är jämförbart med ett borgensåtagande. Då det mot denna bakgrund föreligger territoriell behörighet, innebär det enligt tysk rätt att det även föreligger internationell behörighet. En domstol som har territoriell behörighet har i regel även internationell behörighet.

- 22 Det är emellertid oklart huruvida 48 § stycke 1a ArbGG kan tillämpas utöver behörighetsreglerna i artikel 20 och följande artiklar i förordning nr 1215/2012.
- 23 Det framgår av EU-domstolens rättspraxis att bestämmelserna i kapitel II, avsnitt 5 förordning nr 1215/2012 inte endast utgör specialbestämmelser utan att de även är uttömmande (dom av den 14 september 2017, Nogueira m.fl., C-168/16 och C-169/16, EU:C:2017:688, punkt 51, och dom av den 21 juni 2018, Petronas Lubricants Italy, C-1/17, EU:C:2018:478, punkt 25). Härav följer att artiklarna 20–23 i förordning nr 1215/2012 inom ramen för deras tillämpningsområde uttömmande reglerar vilka domstolar som är behöriga när talan avser ett anställningsavtal. Den omständigheten att EU-domstolen har exklusiv behörighet vad gäller tolkningen av dessa bestämmelser garanterar att de tillämpas enhetligt i medlemsstaterna. Detta möjliggör för sökanden att på ett enkelt sätt ta reda på vid vilken domstol talan ska väckas och för svaranden att på ett rimligt sätt kunna förutse vid vilken domstol en talan kan komma att väckas gentemot honom (se dom av den 10 april 2003, Pugliese, C-437/00, EU:C:2003:219, punkt 16).
- 24 Mot denna bakgrund anser den hänskjutande domstolen att det finns fog för uppfattningen att inga nationella behörighetsregler kan tillämpas utöver artikel 21.2 i förordning nr 1215/2012 även om de är förmånligare för arbetstagaren. Denna slutsats är dock inte så uppenbar att det inte finns utrymme för något rimligt tvivel.

Fråga 3

- 25 Om EU-domstolen besvarar fråga 1 nekande och fråga 2 jakande blir det avgörande för utgången i målet huruvida FD när han gör gällande anspråk som härrör från stödbrevet ska anses vara en konsument i den mening som avses i artikel 18.1 i förordning nr 1215/2012 (vilket appellationsdomstolen ansåg). Enligt nämnda bestämmelse – vilken även omfattas av förbehållet i artikel 6.1 i förordning nr 1215/2012 – får konsumenten väcka talan mot den andra avtalsparten antingen vid domstolarna i den medlemsstat där denne har hemvist eller, oberoende av var den andra parten har hemvist, vid domstolen för den ort där konsumenten har hemvist.
- 26 Det materiella tillämpningsområdet för artikel 18.1 i förordning nr 1215/2012 framgår av artikel 17 i nämnda förordning. Stödbrevet av den 12 februari 2016 utgör ett avtal i den mening som avses i nämnda bestämmelse. Det är dock oklart huruvida FD under de aktuella omständigheterna ska anses vara en konsument. Enligt artikel 17.1 i förordning nr 1215/2012 måste det vara fråga om en person som ingått avtalet för ändamål som kan anses ligga utanför hans affärsverksamhet eller yrkesverksamhet.

- 27 Huruvida stödbrevet utgör ett avtal som kan anses höra till FD:s yrkesverksamhet beror på om begreppet yrkesverksamhet endast omfattar verksamhet som egenföretagare eller om det även omfattar avlönat arbete, i synnerhet arbete inom ramen för ett anställningsförhållande. Denna fråga har EU-domstolen – såvitt framgår – hittills inte besvarat. Svaret på frågan är omstritt.
- 28 Enligt en uppfattning omfattar begreppet yrkesverksamhet i den mening som avses i artikel 17.1 i förordning nr 1215/2012 endast självständig verksamhet som egenföretagare. Följaktligen kan avtal som en arbetstagare ingår avseende arbete utan tvekan utgöra konsumentärenden. Den motsatta uppfattningen är att arbetstagare inte utgör konsumenter enligt unionsrätten, vilket innebär att artikel 17 i förordning nr 1215/2012 inte kan tillämpas analogt på en talan som väcks av arbetstagare eller arbetsgivare.
- 29 Rätt tolkning av artikel 17.1 i förordning nr 1215/2012 med avseende på begreppet yrkesverksamhet är inte så uppenbar att det inte finns utrymme för något rimligt tvivel.
- 30 Det är inte möjligt att dra en entydig slutsats av bestämmelsens lydelse. Begreppet ”beruflich” (på svenska yrkesverksamhet) omfattar på tyska både i allmänt språkbruk och i dess rättsliga betydelse varje varaktigt organiserad verksamhet för att skapa och bevara försörjning, och således både verksamhet som egenföretagare och anställning. De franska och engelska språkversionerna ger inte anledning till en annan tolkning.
- 31 För övrigt anser den hänskjutande domstolen att villkoren i artikel 17.1 c i förordning nr 1215/2012 är uppfyllda. I förevarande mål uppfylls villkoret att konsumentens avtalspartner riktar sin kommersiella verksamhet eller yrkesverksamhet till den medlemsstat där konsumenten har sin hemvist och att avtalet faller inom ramen för denna verksamhet.
- 32 En förutsättning för att begreppet riktad till ska vara uppfyllt är att näringsidkaren på något sätt har visat en vilja att upprätta kommersiella förbindelser med konsumenterna i en eller flera andra medlemsstater, inklusive den där den aktuella konsumenten har hemvist (se dom av den 7 december 2010, Pammer och Hotel Alpenhof, C-585/08 och C-144/09, EU:C:2010:740, punkt 80 och följande punkter). Enligt appellationsdomstolens konstateranden är denna förutsättning uppfyllt, eftersom ROI Land Investments har använt FD i syfte att värva investerare för sina fastighetsprojekt på den europeiska marknaden, inklusive den tyska marknaden. Den hänskjutande domstolen anser att det saknar betydelse att stödbrevet inte utgör ett avtal avseende en fastighet. Det är tillräckligt att avtalet omfattas av affärsverksamheten. Denna omfattar i princip även värvande av personer för att förverkliga affärsverksamheten.

Fråga 4

- 33 Om de tyska domstolarna har internationell behörighet blir det avgörande för utgången i målet huruvida tysk materiell rätt ska tillämpas på stödbrevet. Detta är beroende av huruvida stödbrevet är ett konsumentavtal i den mening som avses i artikel 6 i Rom I-förordningen, det vill säga ett avtal som parterna ingått för ändamål som kan anses ligga utanför FD:s näringsverksamhet.
- 34 Enligt artikel 28 i Rom I-förordningen är den tillämplig i tiden, då stödbrevet upprättades efter den 17 december 2009. Stödbrevet utgör även en avtalsförpliktelse i en situation som innebär lagkonflikt (artikel 1.1 i Rom I-förordningen), eftersom FD och ROI Land Investments har hemvist i olika stater. Ett lagval i den mening som avses i artikel 3 i Rom I-förordningen har inte skett.
- 35 Vilken stats rätt som ska tillämpas då inget lagval skett fastställs enligt artikel 4 i Rom I-förordningen, utan att det påverkar tillämpningen av artiklarna 5–8 i denna förordning. Bland bestämmelserna i artiklarna 5–8 i Rom I-förordningen, vilka är överordnade artikel 4 blir endast artikel 6.1 i förordningen aktuell med avseende på frågan om det föreligger ett konsumentavtal i den mening som avses i bestämmelsen. Artikel 8 i förordningen är inte relevant, eftersom stödbrevet utgör en fristående rättshandling som är skild från anställningsavtalet.
- 36 Enligt artikel 6.1 b i Rom I-förordningen ska ett avtal som ingås av en fysisk person för ändamål som kan anses ligga utanför hans eller hennes näringsverksamhet ("konsumenten"), med en annan person som agerar inom ramen för sin näringsverksamhet ("näringsidkaren") vara underkastade lagen i det land där konsumenten har sin vanliga vistelseort, under förutsättning att näringsidkaren på något sätt riktar sin affärsverksamhet eller yrkesverksamhet till det landet eller till flera länder, inbegripet det landet, och avtalet faller inom ramen för sådan verksamhet. I detta sammanhang anser den hänskjutande domstolen – vilket redan visats i samband med fråga 3 – att ROI Land Investments riktade sin affärsverksamhet till bland annat Tyskland och att stödbrevet faller inom ramen för denna verksamhet. Den hänskjutande domstolen kan dock inte utan att begära ett klagörande från EU-domstolen avgöra huruvida begreppet yrkesverksamhet omfattar avlönat arbete inom ramen för ett anställningsförhållande och, om denna fråga ska besvaras jakande, huruvida ett stödbrev vars ändamål är att säkra anspråk som härrör från anställningsförhållandet, ska anses höra till yrkesverksamheten. Även om bestämmelserna inte är helt likalydande gäller samma resonemang för bestämmelsen i artikel 17.1 i förordning 1215/2012 avseende internationell behörighet.